

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX-1691
4, 5, 6, 22, 29, 30, 32, 33 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
IR PAPILDYMO 5¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 (toliau – Pensijų kaupimo įstatymas) pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Projektas) keičiamas II pakopos pensijų kaupimo teisinis reguliavimas, siekiant užtikrinti atitiktį konstituciniams teisinės valstybės ir asmenų lygiateisiškumo principams, pensijų kaupimo sistemos sąsają su visa pensijų, mokamų iš „Sodros“ arba valstybės biudžeto sukakus pensinį amžių, sistema bei apsaugoti pensijų fondo dalyvių interesus, iškeliant ir įgyvendinant šiuos uždavinius:

1) suteikti pensijų fondo dalyviui teisę savo iniciatyva nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime ir numatyti tokį pensijų kaupimo pabaigos atvejį, kai pensijų kaupimas nutraukiamas pensijų fondo dalyvio iniciatyva;

2) padėti asmenims, nenorintiems dalyvauti pensijų kaupime, išvengti bereikalingų apsunkinimų įtraukiant į dalyvavimą pensijų kaupime;

3) susieti asmens teisę į išmokas su konkrečia pensijų fondo dalyvio individualia situacija;

4) panaikinti periodinių išmokų ir atidėtojo anuiteto pensijų išmokų rūšis;

5) teisiniame reguliavime reglamentuoti ir, atitinkamai, apriboti išlaidas, kurios netiesiogiai atskaitomos iš pensijų turto.

1) Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2024 m. kovo 7 d. nutarime Nr. KT21-NS/2024 pripažino, kad, Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo (2018 m. birželio 28 d. redakcija; TAR, 2018-07-05, Nr. 11459) 4 straipsnio 8 dalis tiek, kiek joje nenustatyta, kad pensijų kaupimas baigiasi, kai jis nutraukiamas pensijų fondo dalyvio iniciatyva dėl svarbių priežasčių ir šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalis tiek, kiek joje nenustatyta pensijų fondo dalyvio teisė nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime dėl svarbių priežasčių, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Atsižvelgiant į tai, kad kiekvienas asmuo gali skirtingai suvokti priežastis, dėl kurių dalyvavimas pensijų kaupime tampa itin apsunkintas ir betikslis, Projekte siekiama suteikti asmeniui teisę pačiam nuspręsti dėl dalyvavimo pensijų kaupime pabaigos. Siekiant, kad toks pensijų fondo dalyvio sprendimas nebūtų spontaniškas, neapgalvotas, teisė nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime yra įtvirtinama pirmajame kiekvienų metų ketvirtyje. Pensijų fondo dalyviui nutraukus dalyvavimą pensijų kaupime jam išmokama sukaupta suma yra apmokestinama 15 procentų gyventojų pajamų mokesčiu. Taipogi, siekiant išsaugoti pensijų sistemos stabilumą, galimybę vystyti profesinį darbdavių įtraukimą į pensijų kaupimą, siūloma projekto įsigaliojimą šioje dalyje atidėti trejiems metams iki 2027 m. sausio 1 d.

Užtikrinant atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Projekte siūloma numatyti atvejus, kuomet jiems įvykus, pensijų fondų dalyvis gali inicijuoti dalyvavimo pensijų kaupime nutraukimą bet kuriuo metu. Nustačius bent vieną iš įstatyme numatytų atvejų, pensijų fondo dalyvis priimdamas sprendimą nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, neturi mokėti gyventojų pajamų mokesčio.

2) Vadovaujantis esamu teisiniu reguliavimu, asmeniui gali tekti išreikšti atsisakymą dalyvauti pensijų kaupime net aštuonis kartus, taigi, esamas II pakopos pensijų kaupimo teisinis reguliavimas sukuria pernelyg didelius apsunkinimus asmenims, nenorintiems dalyvauti pensijų kaupime. Manytina, kad Pensijų kaupimo įstatyme numatytas asmens pakartotinis įtraukimas yra perteklinis, todėl projekte siekiama numatyti, kad asmenys, pateikę VSDF valdybai atsisakymą dalyvauti pensijų kaupime, pakartotinai į pensijų kaupimą nėra įtraukiami.

3) Pensijų kaupimo įstatyme numatytos skirtingos pensijų išmokų rūšys yra išskirtos atsižvelgiant į asmens sukaupytų pensijų fonde lėšų dydį. Analizuojant esamą teisinį reguliavimą darytina išvada, kad skirtingos pensijų išmokų rūšys neturi aiškių sąsajų su II pakopos pensijų kaupimo sistemos, kaip visos senatvės pensijų sistemos dalies, tikslais bei konkretaus pensijų fondo dalyvio situacija, todėl projekte siekiama susieti asmens teisę į išmokas su konkretaus pensijų fondo dalyvio individualia situacija, taip išlaikant vieningą senatvės pensijų sistemą.

4) Be kita ko, pažymėtina, kad asmeniui išmokant sukaupytą pensijų turtą periodinėmis išmokomis, mokama išmoka nuolat kinta, t.y. gali atitinkamai didėti ir mažėti priklausomai nuo investavimo rezultatų, kai tuo tarpu anuiteto atveju gaunama išmoka yra garantuojama ir asmeniui mažėti negali, be to, priklausomai nuo investicinių rezultatų gali būti išmokama papildoma išmoka. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad dalyviams, gaunantiems pensijų anuitetą, pensijų anuitetų mokėtojo patiriamos (ir iš dalyvio sukaupto turto atskaitomos) administravimo išlaidos per visą išmokų mokėjimo laikotarpį sudaro iki 3 procentų viso dalyvio sukaupto pensijų turto, o pensijų išmokas gaunant periodinėmis išmokomis, pensijų kaupimo bendrovės veiklos išlaidoms atskaito tokią dalyvio sukaupto pensijų turto dalį, kuri per visą išmokų mokėjimo laikotarpį gali sudaryti vidutiniškai apie 15 procentų viso dalyvio sukaupto pensijų turto. Manytina, kad taip sukuriama prielaidos galimiems lygiateisiškumo principo pažeidimams.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, įstatymo projekte taip pat siūloma panaikinti ir atidėtojo anuiteto alternatyvą, kadangi pasirinkus atidėtąjį anuitetą, didžioji dalis pensijų fonde sukaupto turto yra mokama periodinėmis išmokomis iki asmeniui sukaks 85 metai. Taip pat pažymėtina, kad atidėtojo atidėtojo anuiteto alternatyvoje nustatytas amžius, nuo kurio mokamas atidėtasis anuitetas, nėra pagrįstas, turint omenyje vidutinę statistinę moterų ir ypač vyrų vidutinę gyvenimo trukmę Lietuvoje, ypatingai atsižvelgiant į tai, kad ši atidėtoji turto dalis nėra paveldima.

5) Nors pensijų fondų valdytojai dažnai pabrėžia, kad Lietuvos II pakopos pensijų fondų atskaitymai yra vieni mažiausių, pažymėtina, kad teisiniame reguliavime yra reglamentuota ir apribota tik dalis pensijų fondų patiriamų išlaidų. Kasmet Lietuvos banko skelbiamas bendrasis išlaidų koeficientas (BIK) parodo, kiek pensijų fondų dalyviams iš tiesų kainuoja investuoti pensijų kaupimo fonde, kadangi šios išlaidos sumažina investuotojo investicijų grąžą. Taigi, nors vadovaujantis esamu teisiniu reguliavimu, pensijų fondas negali atlikti didesnių atskaitymų nei 0,5 procento pensijų fondo grynųjų aktyvų vidutinės metinės vertės, arba 0,2 proc., jei fondas skirtas turto išsaugojimui, tačiau pensijų fondui investuojant dalyvių kaupiamą pensijų turtą į kitus kolektyvinio investavimo subjektus, susidaro papildomos netiesioginės išlaidos, kurios esamame teisiniame reguliavime nėra apribotos. Taigi, esamame teisiniame reguliavime nėra reglamentuotos ir, atitinkamai, apribotos išlaidos, kurios netiesiogiai atskaitomos iš pensijų turto, kas gali lemti pensijų kaupimo bendrovių piktnaudžiavimą. Šiame kontekste pažymėtina, kad reikalavimas numatyti baigtinį kitų išlaidų sąrašą fondų taisyklėse yra numatytas ir Lietuvos Respublikos profesinių pensijų įstatyme, ir Lietuvos Respublikos papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme, ir Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatyme. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad skirtingai nei tvirtina Lietuvoje veikiančios pensijų kaupimo bendrovės, Lietuvoje II pakopos pensijų fondų turtui taikomi mokesčiai yra kur kas aukštesni nei kitose pasaulio šalyse. Bendros veiklos išlaidos II pakopos pensijų fonduose Lietuvoje siekia 1,23 procento dalyvių kaupiamo pensijų turto, tuo tarpu kitose šalyse, pavyzdžiui, Olandijoje, Danijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Belgijoje, Portugalijoje, Austrijoje, Kanadoje, Suomijoje nuo kaupiamo pensijų fondų turto atskaitomi mokesčiai svyruoja nuo 0,1 iki 0,5 procento pensijų turto, Slovakijoje ir Graikijoje – 0,7 procento, Šveicarijoje – 0,8 procento. Todėl siekiant apsaugoti pensijų fondų dalyvių sukauptas lėšas, LR pensijų kaupimo įstatyme siūloma apriboti išlaidas, netiesiogiai atskaitomas iš pensijų turto.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Seimo narė Laima Nagienė.

3. Dabartinis teisinis įstatymo projekto aptartų teisinių santykių reglamentavimas

Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad pensijų kaupimas baigiasi, kai dalyvis sukančia senatvės pensijos amžių ir pagal pensijos išmokos sutartį jam išmokama visa pensijų išmoka; dalyvis miršta; teismo sprendimu pensijų kaupimo sutartis pripažįstama negaliojančia; Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymo nustatyta tvarka dalyvio vardu sukauptos piniginių lėšos pervedamos į Europos Sąjungos institucijų pensijų sistemą. Pensijų kaupimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje išskirtos šios pensijų fondo dalyvio teisės: rinktis kitą negu jo gimimo datą atitinkantį tikslinės grupės pensijų fondą ar kitą pensijų kaupimo bendrovę; gauti iš pensijų kaupimo bendrovės informaciją apie jo pensijos sąskaitoje įrašytus pensijų fondo vienetų ir jų vertę, lėšų investavimo strategiją ir pagal ją gautą investicinę grąžą, pensijų kaupimo bendrovės ir pensijų fondo audito išvadą ir kitą šio įstatymo nustatytą informaciją; ne ilgiau kaip 12 mėnesių (iš karto ar dalimis) per visą dalyvavimo pensijų kaupime laikotarpį sustabdyti pensijų įmokų pervedimus į pensijos sąskaitą šio įstatymo 13 straipsnyje nustatyta tvarka; gauti šiame įstatyme nustatytas pensijų išmokas pagal savo vardu sukaupto pensijų turto dydį; šio įstatymo nustatyta tvarka nukelti pensijų išmokos mokėjimo pradžią; testamentu palikti jam priklausančią pensijų turto dalį; kitas šiame ir kituose įstatymuose, standartinėse pensijų fondų taisyklėse ir pensijų kaupimo sutartyje nustatytas teises.

Pensijų kaupimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nuo 2019 m. sausio 1 d. kas trejus metus pilnamečiai asmenys, kurie įtraukimo į pensijų kaupimą metų sausio 1 dieną yra jaunesni kaip 40 metų amžiaus ir LR apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir socialinio draudimo išmokų gavėjų registre yra duomenys apie jų draustumą įtraukimo į pensijų kaupimą metų sausio 2 dieną, įtraukiami į pensijų kaupimą. Pensijų įmokos už įtrauktus į pensijų kaupimą asmenis pradedamos skaičiuoti nuo įtraukimo į pensijų kaupimą metų liepos 1 dienos.

Pensijų kaupimo įstatymo 22 straipsnyje numatyta, kad atskaitymai iš pensijų turto pensijų kaupimo bendrovės naudai gali būti daromi tik laikantis šiame įstatyme ir pensijų fondo taisyklėse nustatytų dydžių. Numatyta, kad iš pensijų turto galima daryti tik šiame įstatyme numatytus atskaitymus, jeigu jie yra numatyti pensijų fondo taisyklėse. Valiutos keitimo sąnaudos, atsiradusios dėl pareigos valiutų sąnaudas buhalterinėje apskaitoje pripažinti pagal Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 5 straipsnį, taip pat dengiamos iš pensijų turto. Visos kitos pensijų fondo taisyklėse nenumatytos arba nustatytus dydžius viršijančios išlaidos turi būti dengiamos iš pensijų kaupimo bendrovės turto. Taip pat numatyti apribojimai atskaitymams iš pensijų turto.

Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnyje yra numatytos pensijų išmokų rūšys, mokėtinos dalyviams atsižvelgiant į jų vardu pensijų fonde sukaupą pensijų turtą. LR pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad dalyviui, kurio vardu pensijų fonde sukauptas pensijų turtas yra mažesnis arba lygus 5000 eurų, taip pat šio straipsnio 6 dalyje nustatytu atveju šio įstatymo 31 straipsnyje nustatyta tvarka mokama vienkartinė pensijų išmoka. LR pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje numatyta dalyviui, kurio vardu pensijų fonde sukauptas pensijų turtas yra didesnis kaip 5 000 eurų, bet mažesnis kaip 10 000 eurų, šio įstatymo 32 straipsnyje nustatyta tvarka mokamos periodinės pensijų išmokos. LR pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad dalyviui, kurio vardu pensijų fonde sukauptas pensijų turtas yra lygus arba didesnis kaip 10 000 eurų, pensijų fonde sukauptas pensijų turtas išmokamas tik jam įsigijus pensijų anuitetą iš pensijų anuitetų mokėtojo. Standartinis pensijų anuitetas įsigijamas už visą dalyvio vardu pensijų fonde sukaupą pensijų turtą, išskyrus šio straipsnio 6 dalyje nurodytą atvejį. Atidėtas pensijų anuitetas įsigijamas už dalį dalyvio vardu pensijų fonde sukaupą lėšų, jų dydį nustato pensijų anuitetų mokėtojas. Likusi pensijų turto dalis išmokama periodinėmis pensijų išmokomis šio įstatymo 32 straipsnyje nustatyta tvarka. LR pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad dalyvis, kurio vardu pensijų fonde sukauptas pensijų turtas yra didesnis kaip 60 000 eurų, turi teisę sukaupą pensijų turto dalį,

viršijančią 60 000 eurų, gauti iš pensijų kaupimo bendrovės vienkartinę pensijų išmoką. LR pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad šio straipsnio 3–6 dalyse nurodyti dydžiai, nuo kurių priklauso asmeniui mokėtinos pensijų išmokos rūšis, kas 3 metus indeksuojami vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal Lietuvos statistikos departamento skelbiamą suderintą vartotojų kainų indeksą, suminį 3 paskutinių kalendorinių metų rodiklį. Euro tikslumu suapvalintus naujus dydžius, pradedant 2023 metais taikomais dydžiais, ne vėliau kaip iki metų, einančių prieš taikymo metus, lapkričio 30 dienos savo interneto svetainėse paskelbia Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir pensijų anuitetų mokėtojas.

Pensijų kaupimo įstatymo 32 straipsnyje numatyta periodinių išmokų mokėjimo tvarka. Numatyta, kad pensijų kaupimo bendrovės dalyviui per mėnesį mokėtinos periodinės išmokos dydis yra nustatomas priežiūros institucijos nustatyta tvarka. Periodinės pensijų išmokos pradedamos mokėti nuo pensijų išmokos sutartyje nurodytos dienos, bet ne vėliau kaip per 31 kalendorinę dieną nuo šio įstatymo 30 straipsnio 8 dalyje nustatyto termino vienašališkai atsisakyti pensijų išmokos sutarties pabaigos. Pensijų išmokos sutartyje turi būti nurodyta mėnesio diena, kurią pensijų kaupimo bendrovė mokės dalyviui periodinę pensijų išmoką, ir mokėjimo periodiškumas. Pensijų išmokos mokamos dalyviui ne rečiau kaip vieną kartą per 3 mėnesius. Pensijų išmokos perduodamos į pensijų išmokos sutartyje nurodytą asmeninę dalyvio sąskaitą kredito ar mokėjimo įstaigoje. Jeigu dalyvio prašymu pensijų išmoka perduodama į sąskaitą kredito ar mokėjimo įstaigoje, esančioje ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, mokėjimo pavedimo išlaidas padengia dalyvis. Periodinių pensijų išmokų suma, neišmokėta dėl gavėjo mirties, yra paveldima LR civilinio kodekso nustatyta tvarka. Sudarius periodinės pensijų išmokos sutartį, dalyviui priklausantis pensijų turtas lieka jo asmeninėje pensijos sąskaitoje. Dalyvis, gaunantis periodines išmokas, turi teisę pereiti į tos pačios arba kitos pensijų kaupimo bendrovės valdomą kitą pensijų fondą – tokiais atvejais šio įstatymo 9 ir 10 straipsnių nuostatos taikomos *mutatis mutandis*.

Pensijų kaupimo įstatymo 33 straipsnio 10 dalyje numatyta, kad standartinis pensijų anuitetas pradedamas mokėti nuo sprendime dėl pensijų anuiteto mokėjimo nurodytos dienos, kurią gautas dalyvio prašymas dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo.

4. Naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūlomos naujos teisinio reglamentavimo nuostatos remiasi esmine prielaida, kad II pakopos pensijų kaupimo sistema suvokiama kaip visos senatvės pensijų sistemos dalis, suteikianti asmeniui galimybę dalinai prisidėti prie senatvės pensijos.

Nauju teisiniu reglamentavimu siūloma Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalyje numatytą pensijų kaupimo pabaigos atvejų sąrašą papildyti atveju, kuomet pensijų kaupimas nutraukiamas pensijų fondo dalyvio iniciatyva, Pensijų kaupimo įstatymo 5 straipsnį papildant dalyvio teise nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime 5¹ straipsnyje numatyta tvarka. Siekiant detalizuoti dalyvavimo pensijų kaupime nutraukimo tvarką įstatymas papildomas 5¹ straipsniu, taip projekte siekiama užtikrinti atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui.

Projekte numatyta, kad kiekvienų metų pirmajame ketvirtyje, nuo sausio 1 dienos iki kovo 31 dienos, pensijų fondo dalyviui, apsisprendusiam netęsti kaupimo, yra suteikiama galimybė nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime. Pensijų kaupimą nutraukiančiam pensijų fondo dalyviui turi būti išmokėta suma, gauta konvertavus jo pensijų fondo sąskaitoje įrašytus pensijų fondo vienetų į pinigus. Ši suma apmokestinama 15 procentų dydžio gyventojų pajamų mokesčiu.

Projekte taip pat išskirta pensijų fondo dalyvių teisė nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime bet kuriuo metu, nustačius vieną iš šių atvejų: a) asmeniui susirgus sunkia liga, kuri yra įtraukta į Vyriausybės patvirtintą sunkių ligų sąrašą; b) asmeniui nustačius iki 25 procentų dalyvavimo lygį Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme nustatyta tvarka; c) įvykus fizinio asmens bankrotui arba ilgalaikės (trunkančios ilgiau nei vienerius metus) sunkios asmens

finansinės situacijos atveju; d) kilus grėsmei asmeniui prarasti vienintelį gyvenamąjį būstą arba vienintelio gyvenamojo būsto praradimo dėl nelaimingo atsitikimo/ stichinės nelaimės atveju; e) mirus šeimos nariui, kuris buvo vienintelis šeimos maitintojas; f) asmeniui išvykus iš Lietuvos ir (ar) Lietuvoje neturint darbo santykių ir nemokant kaupimo įmokų ilgiau negu penkerius metus; g) asmeniui neterminuotai sustabdžius kaupimo įmokų mokėjimą. Nutraukiant pensijų kaupimą dėl aukščiau nurodytų priežasčių dalyviui turi būti išmokėta suma, gauta konvertavus jo pensijų fondo sąskaitoje įrašytus pensijų fondo vienetus į pinigus, neapmokestinant išmokamos sumos gyventojų pajamų mokesčiu.

Nauju teisiniu reglamentavimu siūloma papildyti Pensijų kaupimo įstatymo 6 straipsnį 7 dalimi, numatant, kad asmenys bent kartą atsisakę dalyvauti pensijų kaupime, pakartotinai į pensijų kaupimą nėra įtraukiami, t.y. numatant vienkartinį asmens įtraukimą į dalyvavimą pensijų kaupime. Taip siekiama apsaugoti asmenį nuo papildomo įtraukimo į pensijų sistemą, kai asmuo jau kartą išreiškė valią atsisakyti dalyvauti kaupime, atsižvelgiant į tai, kad asmeniui išlieka teisė savanoriškai pasirinkti dalyvavimą II pakopos pensijų kaupime.

Naujame teisiniame reguliavime siūloma Pensijų kaupimo įstatymo 22 straipsnyje numatyti, kad išlaidos, netiesiogiai atskaitomos iš pensijų turto, kurių baigtinis sąrašas turi būti numatytas pensijų fondo taisyklėse, negali viršyti 0,2 procento pensijų fondo grynujų aktyvų vidutinės metinės vertės, turto išsaugojimo pensijų fonde – 0,1 procento pensijų fondo grynujų aktyvų vidutinės metinės vertės. Šiuo pakeitimu siekiama apriboti išlaidas, netiesiogiai atskaitomas iš pensijų turto, taip apsaugant pensijų kaupimo dalyvių turtą ir užkertant kelią galimam pensijų fondų bendrovių piktnaudžiavimui.

Taip pat siūloma pakeisti Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnį, susiejant gautinas II pakopos pensijų išmokas su asmens socialinio draudimo pensijos (socialinio draudimo senatvės pensijos arba netekto darbingumo pensijos) dydžiu arba šalpos pensijos (šalpos senatvės pensijos arba šalpos neįgalumo pensijos) dydžiu.

Teisę į vienkartinę išmoką įgytų dalyvis, kuriam, atsižvelgiant į jo vardą pensijų fonde sukauptą pensijų turtą, apskaičiuotas pensijų anuitetas yra mažesnis nei arba lygus 10 procentų dalyviui apskaičiuotos socialinio draudimo arba šalpos pensijos dydžio, taip pat dalyvis, kuriam, atsižvelgiant į jo vardą pensijų fonde sukauptą pensijų turtą, apskaičiuotas pensijų anuitetas yra didesnis kaip 25 procentai dalyviui apskaičiuotos socialinio draudimo arba šalpos pensijos dydžio. Pastaruoju atveju vienkartinę išmoką sudaro pensijų anuiteto dalies, viršijančios 25 procentus dalyviui apskaičiuotos socialinio draudimo arba šalpos pensijos dydžio, suminis dydis. Dalyviui, kuriam, atsižvelgiant į jo vardą pensijų fonde sukauptą pensijų turtą, apskaičiuotas pensijų anuitetas yra didesnis kaip 10 procentų dalyviui apskaičiuotos socialinio draudimo arba šalpos pensijos dydžio, pensijų fonde sukauptas pensijų turtas išmokamas tik jam įsigijus pensijų anuitetą iš pensijų anuitetų mokėtojo.

Atsižvelgiant į tai, kad, kaip minėta, atidėtojo anuiteto atveju, asmeniui mokamos periodinės išmokos, kurių teisinis reguliavimas galimai sukuria prielaidas lygiateisiškumo principo pažeidimams, nauju teisiniu reguliavimu siūloma panaikinti pensijų anuitetų rūšį – atidėtąjį pensijų anuitetą, atitinkamai išskiriant, kad pensijų anuitetų rūšys yra pensijų anuitetas ir pensijų anuitetas su garantuojamu laikotarpiu. Taip pat pakeisti Pensijų kaupimo įstatymo 33 straipsnį panaikinant terminą „standartinis pensijų anuitetas“, kadangi panaikinus pensijų anuitetų rūšį – atidėtąjį anuitetą, toks išskyrimas nėra reikalingas. Atsižvelgiant į naujajame teisiniame reguliavime pasikeitusias Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio dalių išdėstymą, patikslinti LR pensijų kaupimo įstatymo 30 straipsnio 2 dalį.

Šiuo teisiniu reguliavimu siekiama teisiniame reglamentavime įtvirtinti esminę nuostatą, kad pensijų kaupimas II pakopoje yra visos senatvės pensijų sistemos dalis. II pakopos pensijų išmokų rūšys yra susiejamos su konkrečia asmens socialinio draudimo arba šalpos pensijos dydžiu, tokiu būdu gaunamą išmoką individualizuojant.

Siekiant sukurti sąlygas oriai pasitikti pensinį amžių Projektu siūlomas naujas pensijų išmokų apskaičiavimo principas leistų vienkartinę išmoką pasiimti sukauptas lėšas tokiam asmeniui, kurio šios lėšos nesudaro ženklios asmeniui skirtos socialinio draudimo senatvės ar

šalpos pensijos dalies, tam, kad galėtų būti svari parama prie šios pensijos, kas ir buvo siekiama sukūriant pensijų kaupimo II pakopą.

Žemiau pateikiama hipotetinė situacija, kurioje atskleidžiami siūlomo teisinio reguliavimo ypatumai. Pavyzdžiui, asmens gimimo metai – 1960 m. Asmens darbo pradžia – 1978 m. Pensinio amžiaus sukakties metai – 2024 m. Darbo stažas – 44 metai, vidutinis bruto atlyginimas – 2 000 eur/mėn. Pensinio amžiaus sukakties dienai šis asmuo II pakopos pensijų fonde yra sukaupęs 14 000 eurų. Sodros apskaičiavimu, pensijų anuiteto išmoka būtų 61 eur/mėn., o socialinio draudimo senatvės pensija būtų 647 eur/mėn. Taigi, apskaičiuotas anuitetas sudarytų 9,89 procento socialinio draudimo senatvės pensijos, todėl asmeniui priklausytų viso sukaupto II pakopos pensijų fonde turto, t.y. 14 000 eurų, dydžio vienkartinė išmoka, kurią išmokėtų pensijų kaupimo bendrovė. Atitinkamai, jeigu asmuo būtų sukaupęs 15 000 eurų, tai anuitetas sudarytų 12 proc. asmens socialinio draudimo senatvės pensijos, asmuo pensijų išmoką galėtų gauti tik įgijęs pensijų anuitetą. Taip pat naujame teisiniame reguliavime, siekiant užkirsti kelią galimiems lygiateisiškumo principo pažeidimams, siūloma naikinti pensijų išmokų rūšį – periodines išmokas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturi.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitikties Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimams bei bendrinės lietuvių kalbos normoms, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Įstatymų projektų atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projekto nuostatos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Įstatymui įgyvendinti atsakingos institucijos turės patikslinti priimtus įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimų ir išvadų nereikės.

15. Reikšminiai įstatymo projektų žodžiai.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc:

Pensijų kaupimas, dalyvio teisės, įtraukimas į pensijų kaupimą, pensijų išmokų rūšys;

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomų paaiškinimų nėra.

Seimo narė

Laima Nagienė